

Posek gozdnega drevja v obdobju od 1995 do 1998 leta

1. Uvod

Zakon o gozdovih je leta 1993 prinesel velike spremembe v organizacijo slovenskega gozdarstva. Zavod za gozdove Slovenije (ZGS), ustanovljen z omenjenim zakonom, je začel delovati 1. maja 1994 in izvaja naloge javne gozdarske službe v vseh slovenskih gozdovih, ne glede na lastništvo. Med številnimi nalogami, ki jih opravlja, Zavod za gozdove Slovenije izdeluje gozdnogospodarske in gozdnogojitvene načrte, zagotavlja strokovnost izbire drevja za posek in vodi evidenco o posekanih drevesih.

Čeprav se lahko Slovenija lahko pohvali s celovito evidenco poseka že za pol stoletja dolgo obdobje, za večino državnih gozdov pa evidenca obstoji celo za obdobje sto let, se v tem prispevku omejujemo na prikaz aktualnih sečenj in predstavljamo podatke o poseku za to desetletje, podrobneje pa razčlenjujemo posek za obdobje od leta 1995 naprej, torej za obdobje, v katerem evidenco že vodi ZGS.

2. Načrtovanje poseka in postopek evidence

Višina možnega poseka je po Zakonu o gozdovih določena v gozdnogospodarskih načrtih, ki se praviloma izdelujejo za desetletno obdobje. Izdeluje jih Zavod za gozdove (Oddelek za načrtovanje razvoja gozdov in gozdnega prostora). Gozdnogospodarske načrte območij (v Sloveniji jih je 14) sprejme Vlada RS, gozdnogospodarske načrte gospodarskih enot (v Sloveniji jih je trenutno 253) pa minister, pristojen za gozdarstvo.

Po 17. členu Zakona o gozdovih strokovni delavec ZGS in lastnik gozda skupaj izbereta (in označita) drevje za posek. Pri tem sta podlaga gozdnogospodarski načrt gospodarske enote in gozdnogojitveni načrt. Ta postopek je obvezen za vse gozdove, ne glede na lastništvo. Po končani izbiri drevja za posek ZGS izda lastniku gozda Odločbo o odobritvi poseka izbranih dreves, v kateri je določeno število dreves ter debelina in lesna masa izbranega drevja (ločeno na iglavce in listavce) ter vrsta poseka. V zasebnih gozdovih revirni gozdar praviloma lastniku izroči tudi kopijo terenskega obrazca z zabeleženimi izbranimi drevesi, iz

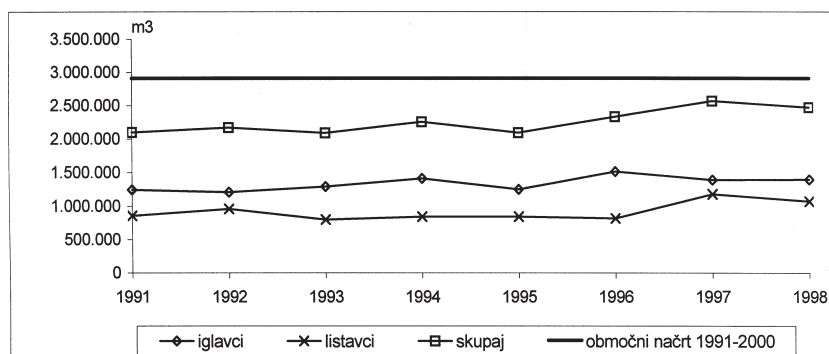
katerega je podrobno razvidna debelinska in drevesna sestava izbranih dreves.

Izvedba poseka je prepuščena lastniku. O tem, kako mora lastnik gozda urediti sečišče, določa Pravilnik o izvajanju sečnje, ravnanju z sečnimi ostanki, spravlilu in zlaganju gozdnih lesnih sortimentov (1994), v primeru potrebnih posebnih razmer pri ureditvi sečišča strokovni delavec ZGS takšne zahteve tudi zapiše v odločbo. ZGS spremlja strokovnost opravljenega poseka oz. izvedbo odločbe. V primeru odkritih nepravilnosti ZGS opozori lastnika gozda, da nepravilnost odpravi, v primeru storjenih večjih nepravilnosti pa gozdarski inšpektor lastnika gozda prijavi zaradi storjenega prekrška. Po kazenskem zakoniku RS je mogoče večjo neodobreno krčitev gozda ali njegovo drugačno uničenje označiti tudi za kaznivo dejanje.

Podatki o izbranih drevesih se z uporabo sodobnih informacijskih tehnologij enkrat letno - v januarju za preteklo leto - iz območnih enot (glej karto A) prenesejo v arhiv centralne enote

Preglednica 1. Posek v letih 1991 do 1998

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
iglavci	1.242.503	1.208.318	1.289.585	1.410.325	1.247.038	1.512.284	1.387.932	1.396.052
listavci	856.090	959.636	798.081	843.605	843.513	818.119	1.179.128	1.074.121
skupaj	2.098.593	2.167.954	2.087.666	2.253.930	2.090.551	2.330.403	2.567.060	2.470.173
območni načrt 1991-2000	2.911.940	2.911.940	2.911.940	2.911.940	2.911.940	2.911.940	2.911.940	2.911.940

Grafikon A. Trend poseka v letih 1991-1998 in načrtovani posek v območnih načrtih

ZGS v Ljubljani. Ti podatki so tudi podlaga za Poročilo o gozdovih ZGS.

3. Prikaz in analiza podatkov

V prispevku smo se omejili na kratko analizo podatkov štirih let (1995 do 1998) po naslednjih kriterijih: lastništvo, vrsta sečnje, skupine drevesnih vrst in debelinski razredi. Zaradi širšega pregleda smo v grobem prikazali tudi podatke o poseku v letih 1991-1998.

3.1. Posek v letih 1991-1998

V grafikonu A je prikazan trend absolutnega poseka v letih 1991 do vključno 1998 v primerjavi z načrtovanim posekom v območnih gozdno-gospodarskih načrtih z veljavnostjo 1991-2000.

Realizirani posek v vsem tekočem desetletju, ki bi bil možen po območnih gospodarskih načrtih za obdobje 1991 do 2000, očitno precej zaostaja.

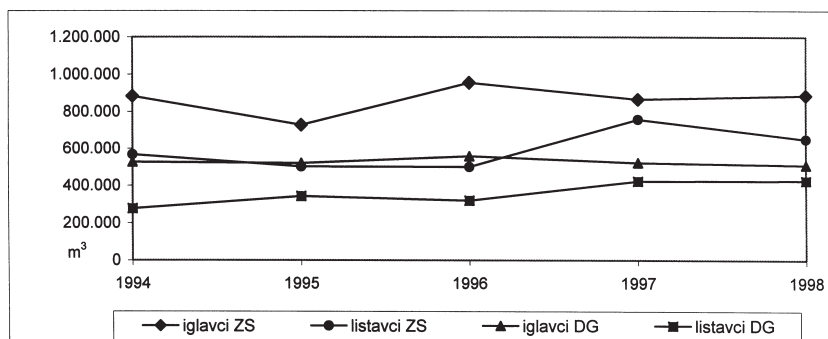
3.2. Posek glede na lastništvo

V letu 1998 je bilo od skupaj 1.111.006 ha gozdov 33,5 % v lasti države ter 64,2 % v lasti zasebnih lastnikov. Preostali gozdovi - 2,3 % površine - so bili bodisi v lasti občin ali v lasti pravnih oseb. Trenutno potekajo številni postopki vračanja gozdov zaradi denacionalizacije. Tako je bilo po podatkih upravljalca državnih gozdov, Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov, vloženih denacionalizacijskih zahtevkov za 165.000 ha gozdov. Zaradi tega je treba v bližnji prihodnosti pričakovati precejšnje spremembe razmerja gozdnih površin med lastništvu in korist zasebnih gozdov.

Na grafu B je prikazana struktura absolutnega poseka v letih 1994-1998 po lastništvih, ločeno na iglavce in listavce.

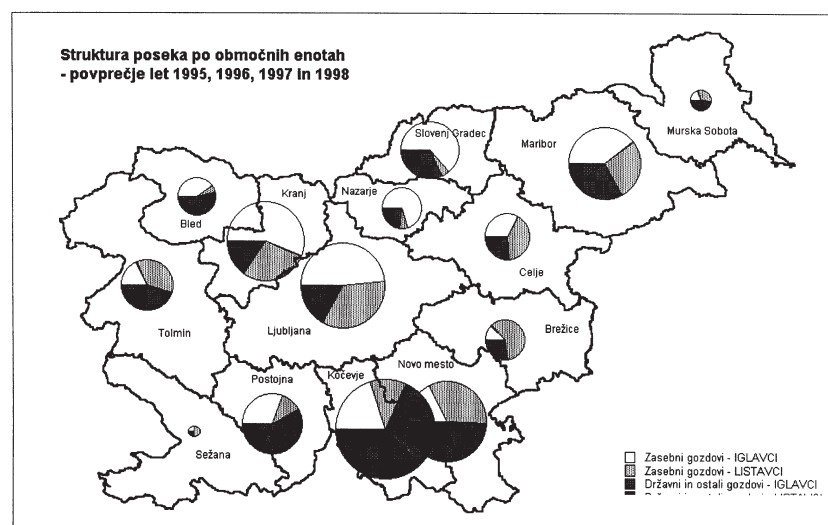
3.3. Vrste sečenj

Sečnje smo razvrstili glede na vrsto poseka. V negovalne sečnje so uvrščene vse sečnje, s katerimi po principu pozitivne selekcije izboljšujemo kvaliteto sestoja. Posebej beležimo

Grafikon B. Struktura poseka glede na lastništvo

* DG - državni gozdovi, občinski gozdovi in gozdovi drugih pravnih oseb
* ZG - gozdovi, v lasti zasebnih lastnikov

Karta A. Pregled povprečnega poseka štirih let (1995 do 1998) po območnih enotah ZGS in lastništvu, ločeno na iglavce in listavce

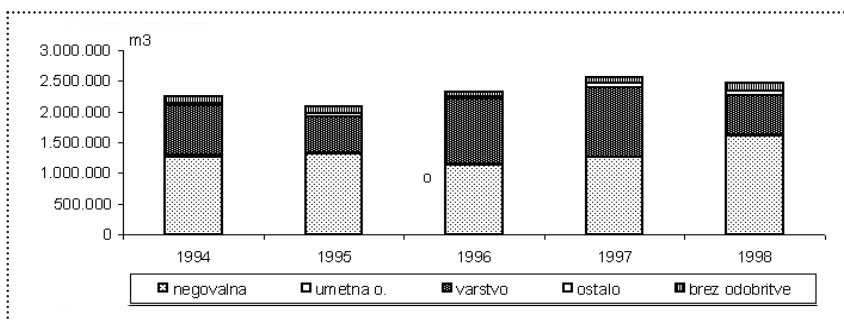
posek zaradi obnove gozda s sajenjem. Tretja pomembna kategorija poseka so sanitarne oz. varstvene sečnje, ki zajemajo posek dreves zaradi bolezni, napada drevju škodljivih

žuželk ali pa so poškodovana zaradi naravnih ujm in požarov. Posebej se evidentira tudi posek zaradi infrastrukturnih objektov (ceste, železnice ipd.) ali pa zaradi krčitve gozdov.

Preglednica 2. Posek po vrstah sečnje

	1994	1995	1996	1997	1998
negovalna sečnja	1.259.498	1.325.130	1.130.893	1.259.328	1.602.284
obnova s sajenjem	31.398	11.708	13.410	11.210	16.483
sanitarne sečnje	808.123	589.047	1.063.082	1.119.750	651.158
infrastruktura	5.938	14.887	15.550	22.023	28.592
krčitve	30.152	34.826	29.323	46.150	46.353
drugo	3.174	2.296	2.084	2.071	3.731
posek brez odobritve	115.647	112.658	76.061	106.528	121.572
SKUPAJ	2.253.930	2.090.551	2.330.403	2.567.060	2.470.173

Graf C. Delež poseka po vrstah sečnje v letih 1994 do 1998

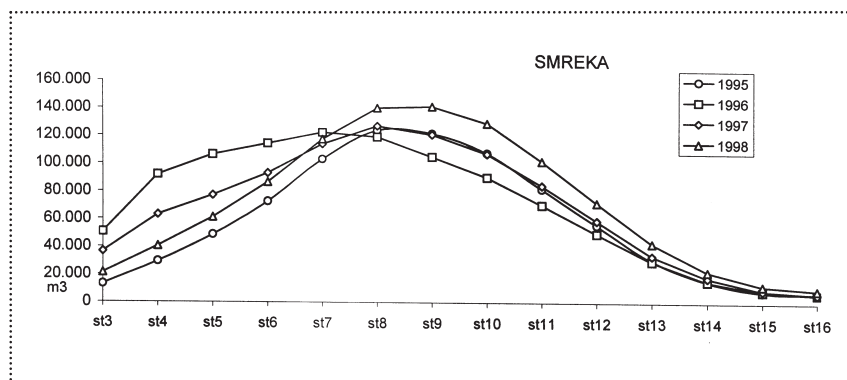
Preglednica 3. Struktura poseka po drevesnih vrstah v letih 1995 do 1998

* Izračun je izdelan na osnovi povprečne površine gozdov v letih 1995 do 1998, to je 1.104.372 ha.

Skupine drevesnih vrst	1995				1996				1997				1998				Povprečje let 1995 do 1998		
	m³	m³/ha*	%		m³	m³/ha*	%		m³	m³/ha*	%		m³	m³/ha*	%	m³	m³/ha*	%	
smreka	819.233	979.926	950.099	998.771	937.007	0,85	40												
jelka	357.375	287.176	306.093	295.060	311.426	0,28	13												
rdeči in črni bor	57.022	227.140	115.186	84.455	120.951	0,11	5												
macesen	6.750	7.890	9.754	9.419	8.453	0,01	1												
drugi bori	6.658	10.152	6.800	8.346	7.989	0,01	0												
skupaj iglavci	1.247.038	1.512.284	1.387.932	1.396.052	1.385.826	1,26	59												
bukev	571.755	540.905	827.437	736.165	669.066	0,60	29												
hrast	82.335	87.276	113.835	104.796	97.060	0,09	4												
plemeniti listavci	50.029	47.337	69.586	63.782	57.684	0,05	2												
drugi trdi listavci	109.284	112.986	135.759	136.492	123.630	0,11	5												
drugi mehki listavci	30.110	29.615	32.511	32.886	31.280	0,03	1												
skupaj listavci	843.513	818.119	1.179.128	1.074.121	978.721	0,88	41												
SKUPAJ	2.090.551	2.330.403	2.567.060	2.470.173	2.364.540	2,14	100,0												

V primeru odkritega nedovoljenega poseka revirni gozdar ZGS evidentira število in volumen dreves na osnovi izmere posekanega drevja oziroma izmere panjev.

V preglednici 2 je prikazana struktura poseka po vrstah sečnje v letih 1994 do 1998. Iz preglednice in grafikona C je razviden prevladujoč delež negovalnih sečenj in velik delež sanitarnih sečenj.

Graf D1. Porazdelitev poseka smreke v letih 1995 do 1998 po debelinskih stopnjah

Slednje so bile v letih 1994 in 1995 visoke predvsem zaradi saniranja žarišč prenamnoženih podlubnikov, v letih 1996-1998 pa zaradi odstranjevanja posledic naravnih ujm, zlasti obilnega južnega snega in žledu v zimah 1995/96 in 1996/97. Delež sanitarnih oziroma varstvenih sečenj je v teh letih celo presegel 40 % celotnega poseka. Kadar gozda ne doletijo posebne nesreče, te sečnje ne presegajo 20 % skupnega poseka. Delež poseka pri obnovi gozda s sajenjem dosega manj kot 1 % vseh sečenj, medtem ko je delež poseka brez odobritve v petih letih relativno nizek (med 3,3 % in 5,4 %).

3.4. Struktura poseka po drevesnih vrstah

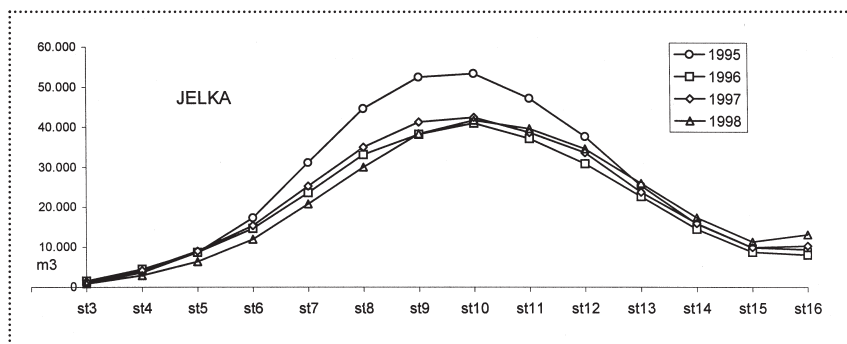
V prikazih poseka običajno drevesne vrste razvrstimo v deset skupin drevesnih vrst, ki so razvidne iz preglednice 3. V tej preglednici je podrobno prikazana struktura poseka po omenjenih skupinah.

Velika nihanja pri poseku bukke in borov med posameznimi leti so predvsem posledica sanacij velikih naravnih ujm v letih 1996 in 1997.

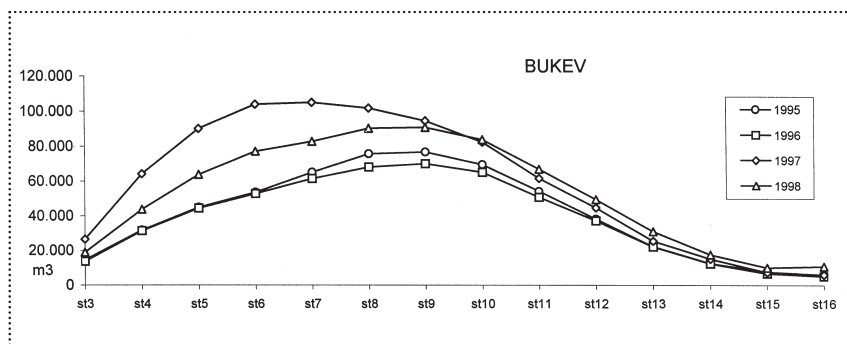
Debelinska struktura poseka glavnih treh drevesnih vrst (smreke, jelke in bukke) po pet centimetrskih debelinskih stopnjah (od 10 cm naprej) je prikazana v grafikonih D1 do D3. Povprečni premer posekanega drevesa od leta 1995 do 1998 znaša za smreko 39,3 cm, za jelko 48,1 cm in za bukke 39,2 cm. Pri analizi podatkov v štiritletnem obdobju nismo zasledili značilnih zakonitosti premika debeline posekanega drevesa.

3.5. Struktura poseka po debelinskih razredih

Pregled poseka za obdobje 1995 do 1998 smo razčlenili tudi glede na debelinske razrede. Pri tem smo upoštevali kriterije Pravilnika o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih, ki opredeljuje pet debelinskih razredov: drevesa od 10 do 19,9 cm uvrščamo v prvi razred, od 20 do 29,9 cm v drugi, od 30 do 39,9 cm v tretji, od 40 do 49,9 cm v četrti in

Graf D2. Porazdelitev poseka jelke v letih 1995 do 1998 po debelinskih stopnjah

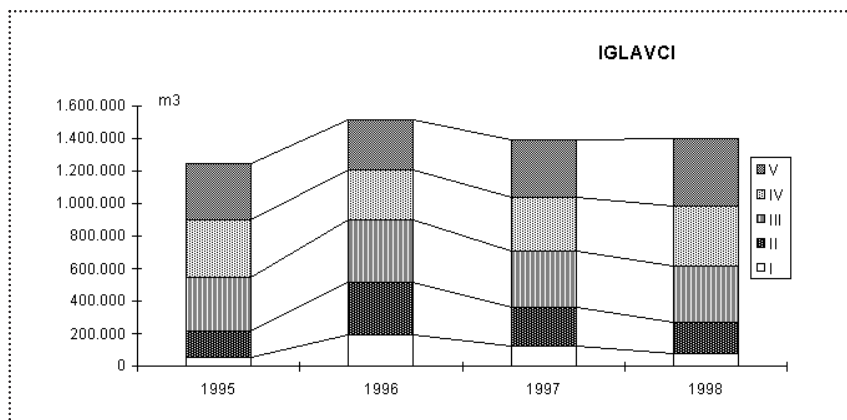
Graf D3. Porazdelitev poseka bukke v letih 1995 do 1998 po debelinskih stopnjah

Preglednica 4. Struktura poseka po debelinskih razredih

debelski razred*	leta				povprečje let 1995 - 1998		
	1995	1996	1997	1998	m3	m3/ha**	%
I	132.628	271.888	260.185	178.626	210.832	0,19	9
II	333.194	504.658	539.135	428.172	451.290	0,41	19
III	547.138	589.560	650.379	612.591	599.908	0,54	25
IV	551.355	486.954	567.918	610.524	554.187	0,50	24
V	526.236	477.351	549.443	640.260	548.323	0,50	23
skupaj	2.090.551	2.330.403	2.567.060	2.470.173	2.364.540	2,14	100

* I - od 10 do 19,9 cm, II - od 20 do 29,9 cm, III - od 30 do 39,9, IV - od 40 do 49,9 cm, V - 50 cm in več

** Izračun je izdelan na osnovi povprečne površine gozdov v letih 1995 do 1998 to je 1.104.372 ha.

Graf E1. Debelinska struktura poseka iglavcev v letih 1995-1998

drevesa debeline 50 cm in več v peti debelinski razred.

Po podatkih iz preglednice 4 je razvidno, da v povprečju odpade največji delež posekanih dreves na drevesa iz tretjega debelinskega razreda, relativno veliko pa tudi na drevesa iz četrtega in petega razreda.

4. Sklep

Obdobje štirih (mestoma tudi petih) let, ki smo jih v prispevku vzeli pod drobnogled, ne pomeni takšnega časovnega obdobja, za katerega bi lahko z veliko mero gotovosti ugotovili določene trende. To tudi ni bil osnovni namen prispevka.

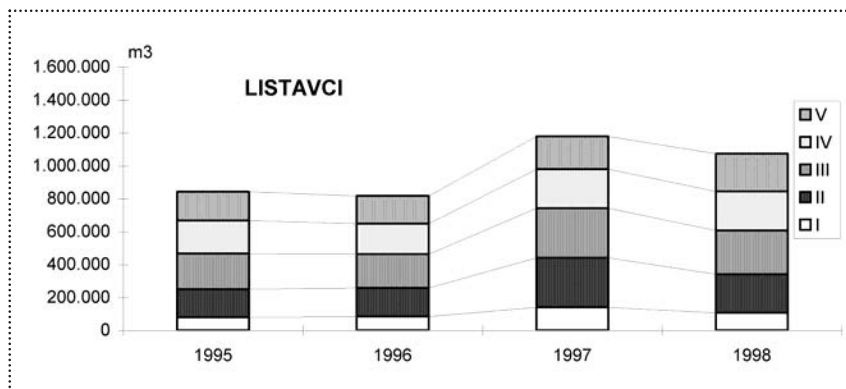
Podatki zadnjih treh let kažejo na povečevanje intenzitete gospodarjenja z gozdovi v primerjavi z obdobjem v začetku devetdesetih let. Kljub temu posek v letu 1998 še vedno dosega le 40 % ocenjenega prirastka (49 % pri iglavcih in komaj 32 % pri listavcih) in ne presega 85 % možnega oz. načrtovanega poseka, če upoštevamo območne načrte za obdobje 1991 - 2000.

Izpad realiziranega poseka v primerjavi z možnim oziroma načrtovanim je predvsem posledica zmanjšane interesa manjših zasebnikov po poseku, saj v primerih, ko sami niso sposobni posekati in spraviti drevja, v današnjih ekonomskih razmerah v večini primerov od lesa ne morejo pričakovati dovolj dohodka, da bi jih ta spodbudil k sečnji.

Strukturo poseka po debelini drevja in vrstni sestavi so v obdobju analiziranih štirih let v znatni meri krojili izredni dogodki, kot so namnožitev podlubnikov ali vremenske ujme.

Državne spodbude za redčenja mlajših sestojev, spodbujanje lastnikov tudi sicer ter njihova boljša organiziranost naj bi pripomogli k večjemu izkoriščanju možnega poseka in aktivnejšemu gospodarjenju z gozdovi v celoti.

Nižanje sečnje je gozdu v korist le na prvi pogled. Globlja resnica je, da ostaja nerealiziran predvsem posek tanjšega drevja, s katerim negujemo

Graf E2. Debelinska struktura poseka listavcev v letih 1995-1998

in usmerjamo razvoj gozdnih sestojev, kar ima lahko dolgoročne negativne posledice.

Viri:

Poročila Zavoda za gozdove o gozdovih za leta 1994, 1995, 1996, 1997 in 1998

Dragan MATIJAŠIČ, univ. dipl. inž. gozd.

Znak kakovosti v graditeljstvu - priznanje za najboljše dosežke na področju graditeljstva

V procesu gradnje v gradbeni objekt vgradimo tisoče izdelkov in opravimo nešteto storitev, ki morajo dolga leta opravljati svojo nalogo ter zagotavljati varnost in funkcionalnost objekta, da so uporabniki čimbolj zadovoljni. V okviru projekta Znak kakovosti v graditeljstvu (ZKG) vzpostavljamo sistem ocenjevanja izdelkov in storitev s področja graditeljstva. Znak ZKG je blagovno storitvena znamka, ki označuje dobre in najboljše izdelke in storitve s področja graditeljstva. Tako informira in pomaga naročniku in potrošniku pri njegovi odločitvi za investicijo ali naročilo. Hkrati prijaviteljem v postopku ocenjevanja omogoči primerjavo s konkurenco. S projektom ZKG želimo spodbuditi in usmerjati proizvajalce na trnovi poti do kakovosti, zadovoljstva investitorjev in uporabnikov ter tako tudi poslovne uspešnosti in odličnosti.

* POSLANSTVO ZKG je promovirati prizadevanja za odličnost in dvigniti

konkurenčnost proizvodov in storitev slovenskega graditeljstva.

* ZNAK ZKG je neobvezni certifikacijski znak in blagovno storitvena znamka. Označuje izdelke in storitve s področja graditeljstva v Sloveniji, ki izpolnjujejo visoke, strokovno pripravljene in mednarodno primerljive zahteve glede kakovosti. Proizvajalec ali izvajalec pa morata izpolnjevati zahteve glede zagotavljanja kakovosti v razvojno tehnološkem procesu ter glede poslovne odličnosti.

* KRITERIJI ZKG se pripravijo v okviru posameznega aplikativnega projekta za vsak predmet ocenjevanja. Pri tem sodelujejo najvidnejši strokovnjaki z univerz, razvojno-raziskovalnih inštitutov, iz podjetij in stroke.

* POSTOPEK OCENJEVANJA poteka v skladu s Pravili ZKG in izdelano metodologijo. Opravljajo ga strokovni in nepristranski člani ocenjevalnih komisij, ki jih imenuje Upravni odbor

ZKG. Razpis za prijavo je javen.

* DOBITNIK ZNAKA ZKG je proizvajalec ali storitev, ki v postopku ocenjevanja pridobi zadostno število točk. Pogoji za dobitnike so določeni v razpisni dokumentaciji.

* IZVEDENA OCENJEVANJA ZA ZKG (97, 98, 99): okna, vključno z balkonskimi vrati in panoramskimi stenami (OKN), notranja vrata, kat: I, II, in III. (NVR), opečni zidni blok (OZI), dobava plinskih grelnikov (DPG), sprejemniki sončne energije (SSE), hranilniki toplote (HT), kritine (KRN), tlakovci in plošče (TLPL), plošče in kocke iz naravnega kamna (NK), kanalizacijske cevi (KAC).

IZVAJALEC PROJEKTA ZKG: Gradbeni inštitut ZRMK d.d. POKROVITELJ: Gospodarska zbornica Slovenije

SOFINANCERJI RAZVOJA PROJEKTA ZKG: Ministrstvo za gospodarske dejavnosti, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za znanost in tehnologijo, Pomurski sejem d.d.

INFORMACIJE: Gradbeni inštitut ZRMK, d.d. - Gradbeni center Slovenije, Dimičeva 9, 1000 Ljubljana

tel. 061/18-88-429, fax 061/16-82-246, email: info@gi-zrmk.si INTERNET: <http://www.gi-zrmk.si/zkg/>